

ANGELA LEHNER

2001.

roman

LEYKAM
international

ANGELA LEHNER

2001.

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Stjepanka Pranjković

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2023 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „2001”.
© 2021 Carl Hanser Verlag GmbH & Co.KG, München

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst,
Kultur, öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

ISBN 978-953-340-160-7

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001178344.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
Shutterstock

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrтко Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

Tiskanje dovršeno u svibnju 2023.

ANGELA LEHNER

2001.

roman

S njemačkoga prevela
Stjepanka Pranjković

LEYKAM international

SIJEČANJ

1

Naš grad zove se Dolina i to je sve što treba znati. Navlačim kapuljaču na glavu, stavljam *Cypress Hill* u *discman* i krećem.

*People always gotta see your smile, čuje se kroz slušalice.
No matter what you just been through.*

Prestigne me zeleni traktor s prikolicom punom snijega i svojim predimenzioniranim kotačima zgazi kravlju balegu na cesti prekrivenoj iverjem. Čak i sada, kada bi krave zapravo trebale spavati zimski san, ceste i putovi pune se govnama kao po nekoj čaroliji. Sranja su ovdje sveprisutna. Pa iako se naš grad u turističkom vodiču prodaje kao *winterwonderland*, znam da je čitava Dolina – bijeli planinski obronci, goleme stambene zgrade s tamnim drvenim pločama i ljudi u njima – u stvarnosti puna sranja.

So you wanna be a Rap Superstar. Palim cigaretu i pojačavam glazbu. Dok slušam tekst, gestikuliram hodajući uskim, skliskim pločnikom, tako da pri svakom dodiru mojih laktova iz izumrlih grmova tuje zaleprša snijeg. Na pomolu su prve bolje kuće. Obojene su u bijelo, imaju sive plastične prozorske okvire i ravne krovove. Ljudi koji žive u

njima znaju imena svojih arhitekata napamet. Ispred jedne takve kuće na jebenoj hoklici stoji ministrant i kredom na okvir vrata crta „K”, „M”, i „B”: Kaspar, Melkior i Baltazar. Pored njega stoji troje djece u šarenim svjetlucavim ciganskim kostimima.

Sveta tri kralja u Dolini uvijek kasne. Zapravo bi do šestog siječnja trebali biti gotovi sa svojim posvećivanjem kuća i istjerivanjima đavla. Ali nema toliko djece u koju bi svećenik mogao imati povjerenja da će stvarno dostaviti crkvene donacije. I zato što u Dolini manjka svete, poštene djece, ono malo preostalih klinaca moraju obavljati sve crkvene dužnosti: na Novu godinu bičem praskati u vjetar, za Uskrs čegrtaljkom slati ljude u crkvene klupe i u prosincu se odjeveni u anđele vući za Nikolom, jer njega nitko ne bi volio kad bi mu jedini kompanjon bio Krampus.

U takvoj povorci moj *crew*, moja ekipa, i ja nikad ne bismo mogli sudjelovati. Ne smijemo biti ni krampusi. Nitko takav, rekao je predsjednik i pokazao na nas kad smo se prošle jeseni pojavili u folklornom društvu noseći nekoliko kravljih zvonaca, nije mu potreban; a netko poput ovog tu, pokazao je na Tareka, pogotovo ne. Anđeli i krampusi u Dolini ostaju među sobom, žene sa zlatnim kapama* svoje šešire daju u nasljedstvo kćerima, a radnici tvornice mlijeka svoja radna mjesta sinovima.

* Žene sa zlatnim pokrivalima za glavu, *Goldhaubenfrauen*, dio su austrijske kulturne tradicije koja postoji od 18. stoljeća. Djevojke i žene tijekom svečanosti ili odlazaka na misu nose bogato ukrašena zlatna pokrivala koja se razlikuju prema pokrajini. Služile su i za pokazivanje višega društvenog statusa. (nap. prev.)

Comin' up in the world don't trust nobody.

Pjesma završi kad stignem do plavo obrubljene mjesne natpisne ploče. *Dobro došli u Dolinu* piše na njoj. Do prije nekoliko tjedana ispod je na slovenskome pisalo još *Dobrodošli*. Toga sad više nema.

„*Welcome, welcome*”, kažem i bacim opušak na smrznutu kravlju balegu uz rub puta.

2

„Dakle, Julia.”

Gospodin Brandstätter uzdahne.

On je naš nastavnik povijesti i razrednik. Drugi nastavnici svoje razrede vode u bilijarski kafić na cesti B100 ili organiziraju šetnje do mjesta iskapanja rimskih ostataka, no Brandstätter: ništa.

Jednom je rekao da je mogao preuzeti i pogon svojih roditelja i pritom uzdahnuo, baš kako uzdiše sad dok me promatra sa svojeg mjesta. Prekrižio je noge i zločesto me gleda.

„Samo godinu”, kaže.

„Hm.”

Pogledam u ploču stola.

Ondje gdje je Andreas prošle godine napisao *Julia, smrdljiva pička*, kad me jedan dan nije bilo.

2Pac 4Ever, urezano je sada kemijskom olovkom u drvo, nema više smrdljive pičke, ali nema ni broja godine, nijednog rata.

Nadja, koja prekrivenih ruku sjedi pored mene, nije od pomoći. To se dogodi kad nastavnik određuje tko će s kim sjediti.

„Hm”, ponovim.

Brandstätter uzme resicu šala u ruku i kaže: „No daj.”

Zapravo se mora gotovo derati da bi ga svi čuli. Učionica nije velika, ali je pretrpana učenicima. Ipak smo mi otpad.

Je li tko već bio kod otpada?, pitaju nastavnici jedni druge na hodniku dok tijekom odmora tjeraju učenike da se spuste. *Otpad još blokira svlačionice*, kažu mišićavi tipovi iz sportskog odjela ako nam treba malo više vremena da sa sebe zgulimo preznojene tajice iz KiK-a.

Dakako, mi u višim razredima drugorazredne osnovne škole ionako smo druga opcija, ali otpad je još jedna razina sudbine za sebe. Školski sustav služi samo za prosijavanje. Nakon što završiš niže razrede osnovne škole, prvi te put ubace u to sito i gore – u gimnaziji* – ostanu samo djeca liječnika, nastavnika ili oni kojima su odrasli dovoljno rano uspjeti slagati da je učenje zabavno. Ostatak procuri u drugorazrednu školu, u jezične ili sportske razrede, a ako ne znaš talijanski i loše se krećeš, skliznut ćeš još jednom

* U austrijskome školskom sustavu djeca prve četiri godine pohađaju osnovnu školu, a potom od 5. do 8. godine školovanja pohađaju jednu od triju škola koje pružaju mogućnost daljnjeg školovanja: uobičajena škola, gimnazija ili škola za djecu s posebnim potrebama. (nap. prev.)

i završiti u otpadu. Ondje ne moraš raditi ništa posebno, dovoljno je da postojiš, ali i to je nekad teško.

„Reci mi bilo koji broj”, kaže Brandstätter. U međuvremenu stoji točno ispred našeg stola. „Kada je otprilike bio Prvi svjetski rat?”

„Hmm”, kažem i polako kimam, kao da brojka samo što mi ne padne na pamet. Ali moja je glava prazna. Kad se radi o brojevima, malo sam retardirana. To je rekao i nastavnik matematike iz druge grupe prije nego što me je poslao Fritezi u treću.

„Hoferova,” rekao je, „kad se radi o brojkama, jednostavno si malo retardirana.”

I ima pravo. Kad trebam računati ili reći godinu, mozak mi baš brzo ostane bez goriva. Odmah mogu nabrojiti kojih je deset pjesama jučer bilo najtraženije na VIVI, ali koliko stanovnika ima naš grad i na kojoj je nadmorskoj visini – nema šanse, ne mogu to zapamtiti. Brat me jednom pitao što mislim, koliko kilometara Mjesec lebdi udaljen od Zemlje, a kad sam procijenila, toliko se smijao da se malkice upišao u gaće.

U svakom slučaju, Brandstätter polako postaje nervozan, a kad je nastavnik nervozan, nešto kažeš. Bilo što. Sjetim se da smo na zadnjem satu prije božićnih praznika u udžbeniku iz povijesti vidjeli fotografije nekog bojišta, onako s leševima. Vjerojatno je to bilo od Prvoga svjetskog rata. Toliko dugo još ne postoje fotografije, sada je 2001., jednostavno ću oduzeti nekoliko godina.

„1786.”, kažem. To je moja specijalnost kad pogađam brojeve: uvijek iza zalijepim svoju godinu rođenja, tako sve zvuči stvarnije.

„1786.!” vikne Brandstätter i razrogači oči. Pola se razreda smije, iako vjerojatno ni oni ne znaju bolje.

„Tisuću osamsto...” počnem tiho.

„Tisuću osamsto!” vikne Brandstätter, a ja zatvorim usta.

Moja kolegica iz klupe digne ruku. Majica joj ispod ruku ima znojne mrlje. To mi je čudno na njoj: uvijek je obučena tako pristojno, haljine i dolčevite, nosi i naočale, ali kosa joj je većinom zalijepljena oko glave poput kacige, a mislim i da se ne pere češće nego što ja učim povijest.

„Nadja”, kaže razrednik sad.

„Tisuću devetsto četrnaeste do tisuću devetsto osamnaeste”, kaže ona i ponovno prekriži ruke na stolu.

Zvoni, prvi je školski dan u ovoj godini gotov. Brandstätter Nadji upiše peticu, meni jedinicu, a na izlasku iz učionice, Melli iz zadnjeg reda dođe naprijed i opali Nadji čvrgu u glavu.

„Pazi, *bitch*”, kaže, gurne ruke u džepove jakne i iziđe.

Tarek i Bene stavljaju svoje zimske kape i slijede je. Andreas u prolazu ruksakom okrzne curu s kojom sjedim i uputi joj jedno „retardu”. Nije da smo nas dvoje toliko dobri kompići, ali Andreasu je svaki izgovor za podjebavanje dobrodošao.

3

„Ajmo!” vrište nastavnici u hodniku dok nas tjeraju iz razreda. „Ajmo”, to se ovdje kaže i stoci kad se dozivaju stada. I u petnaest minuta velikog odmora upravo je tako:

prisilni odlazak s pašnjaka. Uopće ne smiješ ostati u zgradi, nebitno bliješti li sunce ili pada snijeg. Mi učenici kapamo iz razreda na hodnike i kao pitoma struja tečemo niza stubište. U prizemlju, ispred vrata, uvijek je gužva. Stotine glasova bujaju do tutnjave koja ti izokreće bubnjiće; trenutak, u kojem se konačno ispljunut zatekneš ispred i ponovno možeš slobodno veslati rukama, kratak je odmor za dušu.

„Julia!”

Melli podigne ruku pa zagrli samu sebe u crvenoj jakni za snijeg brenda Etnies. Unatoč hladnoći, ona, Bene i Andreas u papučama stoje ispod kestena.

„Jebe nam se za pederovijest”, kaže Melli kad dođem. Dok govori, iz usta joj izlaze oblačići, a domaću kobasicu drži između kažiprsta i srednjeg prsta kao da je pljuga. U drugoj ruci drži sendvič. Melli uvijek ima najbolju užinu, nekad čak i žemičku sa šunkom iz Špek-šmeka.

Turisti odbijaju vjerovati da mi domaći ne jedemo špek s tamnim domaćim kruhom, nego ga više volimo sa svijetlim žemičkama, ali kog vruga oni znaju. Tko ima žemičku sa šunkom iz Špek-šmeka, na školskom je dvorištu kralj.

Ogulim svoj sendvič s ementalerom iz aluminijske folije pa je zguzvam u loptu koju bacim u zid od opeke.

„Da, jebeš to”, kažem. „Vrtni patuljak je baš naporan.”

Odgrizem toliki zalogaj da odmah nestane polovica sendviča.

Bene odmotava svoj Twix: „Zašto ga uopće uvijek zovete vrtni patuljak? Brandstätter je visok.”

Melli se nasmije, jer se mi u ekipi uvijek zezamo na račun toga kakav je zapravo sam Bene visoki štapić.

Kad stoje jedno pored drugoga, jednom je rekao moj brat, Bene i Julia izgledaju kao *Pinky and the Brain*. I pritom

je – tu se Michael nasmijao i prstom pokazao na svoju glavu – pritom je, nastavio je, po pitanju razuma sve obrnuto.

Oboje je bilo točno: prvo, meni stvarno manjka nekoliko centimetara i drugo, Bene je pravi mozak. No iako je mozak otpada, s njim je uvijek neki konflikt. Naprimjer, on je već bio i u jezičnom i u sportskom razredu. Ali su se nekako, negdje, nekad, momci sastavili i prebili Benea. Došlo je do konflikta, rekao je Brandstätter, i iste godine doveo Benea u naš razred, kad je Melli od prethodnog razreda otpada došla k nama.

„Da, Brandstätter je možda izvana div”, kažem Beneu i pokažem na svoja prsa. „Ali tu unutra je vrtni patuljak. O tome se radi.”

Pogledam u Tareka. On je, doduše, jedan od nas, ali ga za vrijeme odmora rijetko vidamo. On tada uvijek stoji naslonjen pored nekih komada iz paralelnih razreda, rukom si zalizuje tamnu kosu i nešto im šapuće na uho, a one se smijulje; ili čak kao danas, smiju se toliko glasno da ih čuješ na drugom kraju dvorišta.

Iako je Melli sa svojih šesnaest godina jedna od najstarijih u školi, Tarek je još stariji od nje. Bio je otpočetak u našem razredu, ali prije nekako uvijek nije išlo s obrascima i odlascima i dolascima. Ali otkad je kebabdžinica Tarekovih roditelja postala čvrstom sastavnicom pješačke zone Doline, Tarek je postao čvrstom sastavnicom otpada.

Zadnji član ekipe u školi jest Andreas. On zapravo uvijek nešto prigovara, a to što na licu gotovo i nema mesa pa zbog toga izgleda kao živa mrtvačka glava, ne čini ga simpatičnijim. I sada stoji stisnutih zuba, a čovjek ne zna sluša li nas uopće ili je u mislima opet odlutao u sasvim druge svjetove.

Andreas je prije svega dio ekipe jer je Hannesov brat, a Hannes je najbolji prijatelj mojega brata Michaela. Naša braća idu u gimnaziju, ondje preko rijeke. Ali to je već nešto drugo. U svakom slučaju, Tarek, Bene, Melli i Andreas najvažniji su u školi. Jebe mi se za ostale. Ozbiljno, većini ne znam ni ime. Iako već godinama idem s njima u razred, ne znam, primjerice, prava imena triju brđanki koje upravo prolaze i govore mi „zdravo”. Na prvi pogled izgledaju jednako, poput trojki. Sve imaju jednaku nijansu smeđe kose i očiju. Sve govore dijalektom koji razumiješ samo napola. Ali ako se bolje pogleda, može se primijetiti da je jedna nešto manja, jedna veća, a treća ljepša od drugih dviju. Zato su njih tri za mene *mala, velika i lijepa brđanka*. Tako razlikujem ljude, tako se snalazim. Šta će nam imena? Pamćenje imena mozgu samo troši gorivo, a treba pažljivo upravljati svojim resursima.

Ispred dvorišta prođe dolinski transporter mlijeka. Logotip su dva planinska vrha ispred plave pozadine, iza njih izlazi Sunce. Dolinski dostavljač mlijeka uvijek ujutro u školu donese dvije palete pune mini tetrapaka. Oni bolji imaju pretplatu na pića. Na početku godine platiš četiristo šilinga, pa ti svaki dan na odmor dostave svježu voćnu sirutku. Mango ili marakuja. Kad sam žedna, pijem s pipe za otpad. Ali nema veze. Pa u Austriji bih mogla piti i iz zahoda, a voda bi još uvijek bila bolja od one koja u Americi curi iz vodovoda.

„Ajmo!”

Zvonilo je. Nastavnica glazbenoga drži staklena vrata otvorenima i tjera nas natrag u zgradu.

„Oćeš?”

Melli mi pruža svoju netaknutu užinu. U nevjerici gledam u kvalitetan sendvič.

„Hvala”, kažem i uzmem.

Melli se okrene, kao usput okrzne tipa s brkovima iz sportskog razreda, uputi se prema vratima dok joj kosa leprša i zatim, po dvije stube odjednom, pođe prema gore.

4

„Znamenitost”, kaže Njemica.

Da barem imam bicikl. Onda ne bih morala trpjeti prilaznje turista u pješačkoj zoni.

„Hmm”, razmišljam. „Mož’te ić do muzea. To vam je tam na brdu.” Ispružim ruku i pokažem smjer.

„Što?” vikne Njemica i nagne se prema meni.

Canonica, koja joj visi s vrata, dvaput je lupi po prsima. Njezin si muž maramicom briše kapi znoja s čela jer, naravno, na tržnici mora biti u skijaškom odijelu. Kao da ti se u Austriji u svakom trenutku pod nogama može stvoriti staza za sanjkanje ili pista; ili staza za skijaško trčanje, po kojoj se mi domaći jodlajući krećemo između posjeta supermarketu i liječniku. Posvuda uokolo klonovi su njih dvoje. Parovi i obitelji s vezicama za naočale oko vrata, da im pri vratolomijama ne bi odnijelo naočale Oakley s nosa. Neki čak još imaju i skijaške cipele na nogama i u njima teturaju iz jedne suvenirnice u drugu.

Sad opet svi oni ne znaju što bi sa sobom. Prvog se dana svi zabavljaju po planinskim domovima, drugog skijaju, trećeg imaju upalu mišića pa traže kulturne sadržaje.

„Kako ste rekli?” vrlo izražajno ponovi Njemica.

Za svaki slučaj pogledam oko sebe. Nikad ne znaš tko može prolaziti i vidjeti kako radiš budalu od sebe. Nakašljem se.

„Možete otići u muzej. To vam je ondje na brdu”, kažem – ovaj put na standardnom njemačkom. Ne razumijem zašto me žena ne razumije, ako već tako dobro zna njemački, kad govorim na dijalektu. Ali takvi su oni, Nijemci, zato ih nitko ne voli.

„Aha.” Smije se. „Ondje smo već bili. Znate li možda za štogod drugo zanimljivo?”

Razmišljam. Blago sam uzrujana jer mi govori „vi”.

„Da,” kažem, „ljeti se može igrati minigolf. Fora je.”

Odem do pothodnika, koji nije zaobiljno pothodnik, već samo ide onako ispod jedne kuće. Kad se ide kroz pothodnik, prolazi se pokraj Senfterova izloga. Senfter je jedini fotografski studio u Dolini. Zaposlenici na maturalnim balovima i proslavama u poduzećima idu uokolo s kamerama i fotografiraju ljude. Nekoliko dana poslije stave ih pribadačama na kartonsku ploču u izlogu pa si možeš napraviti kopiju. Naprimjer, jednom sam s Melli bila na balu srednje ekonomske škole i ondje su nas fotografirali. Za deset šilinga kupila sam si kopiju i sad to visi u podrumu iznad mojega kreveta. Danas u izlogu visi hrpa ljudi koje ne poznajem. U drugom prozoru malo gledam erotske fotografije. Muškarac i žena s tribal tetovažama grle svoja gola torza. Muškarčevo lice i ženino dupe gledaju u kameru.

Spuštene glave prolazim pokraj *Neba*. Pored ulaza u seosku diskoteku već godinama blijedi poster, na kojem jednakim masnim bijelim fontom, kojim štand za prodaju kobasica na parkiralištu nudi pola pečena pileta za sedamdeset šilinga, stoji *Rockom protiv sustava*. Dolina voli tulumariti u *Nebu*. Kažu da je ondje lijepo, navodno usred lokala stoji čak metarska plastična palma. Ali po *Nebu* uvijek lepršaju i anđeli u martama. Čak i sada, usred bijela dana, ispred lokala stoji njih nekoliko. Među njima naslonjen na zid stoji lik u kožnatoj jakni, koji s crvenom podignutom kosom izgleda kao *Chucky – ubojiti lutak*. Chucky podigne pogled i nasmije se tako da se sva stresem.

Lidl je zimi najbolje mjesto u Dolini. Vjerojatno jedino mjesto po kojem ne švrljaju turisti. Oni ne idu u Lidl. Na odmoru u načelu žele potrošiti više novca, žele si nešto priuštiti. Zimski sportovi skupi su sami po sebi, ne možeš riskirati da si planinskom kobasicom u ovitku iz diskonta sjebeš otmjen osjećaj moći. Jedeš špek sušen na zraku, govedinu sušenu na zraku ili povrće sušeno na zraku. Zapravo je svejedno što točno jedeš, dokle god je to s austrijskoga seoskog gospodarstva ili sušeno na zraku ili hladno prešano.

Kupujem tjesteninu, mljeveno meso i češnjak. Danas kuhamo špagete bolonjez. To nam je najdraže jelo, uvijek naguramo mnogo češnjaka unutra. Po receptu bi trebao ići samo jedan češnjak, ali brat i ja uzmemo čitavu glavicu. Volimo to.

Na putu kući opet prelazim preko tržnice. Njemica od maločas upravo razgovara s konobaricom restorana Dolinski dvor, a dok prolazim, čujem kako izgovara *minigolf*. Dok

palim cigaretu, prema meni idu dvojica murjaka. Prsti mi se žele početi tresti, ali ne dopustim im to. Polako hodam prema njima. Nekad zaboraviš da ti drugi ljudi ne vide grijehe. Ne znaju oni da imam petnaest, kažem samoj sebi i uvučem dim posebno duboko, nemaju oni pojma o tome. Čekam da prođu i prijedem preko trga.

Il Gelato je zimi radnja s čajevima. Onda nikoga nije briga za njih jer nikoga nije briga za čaj. Ali ljeti bude ludnica ispred radnje. Ljeti je *Il Gelato* žarište, i nekako, u nekom trenutku, golemi pult s gomilom šarenih sladoleda privuče svu djecu turista kao svjetlo moljce. Tada se na ulaznim vratima skupe rojevi te djece koja svojim znojnim rukicama prljaju staklo. Većina ih uzme čokonigera. To je *Il Gelatov* specijalitet. Ako želiš, za deset šilinga još ti jednom umoče kuglu sladoleda u tekuću čokoladu, koja se odmah stvrdne jer je sladoled tako hladan. Svejedno se otopi. A ako djeca turista nisu dovoljno brza, taj im umak već nakon nekoliko minuta curi niz potamnjele ruke pa se žale roditeljima.

Na križanju kod Senftera netko zatrubi.

„Jebeni žabari! Čak i zimi!” čujem ljutit uzvik.

Dvojica biciklista smiju se i kotrljaju u svojoj sportskoj odjeći po pješačkoj zoni. Istina, pomislim i bacim opušak na pod.

Jedini gori od Švaba jesu Talijani.

5

Mačka udara glavom o kuhinjski prozor. Pridiže se i svojim mesnatim šapama nalik na okruglice mrlja po prozoru.

„Brate, šta ti je?” Michael uzme daljinski i stiša VIVU. Sjedi s jednom rukom u trenirci i sve do kuhinje smrdi po jučerašnjem alkoholu.

„Mačka”, kažem.

Kuhinja je samo malena šupa priključena na dnevnu sobu. Nema vrata, ali ima stol i četiri stolice. Uzimam plastičnu posudu s mljevenim mesom i zabadam nož u zategnutu plastičnu foliju kojom je prekrivena. Odmah se proširi vonj, gori od smrada preostala alkohola iz mog brata. Mačka svojim mačjim supermoćima kroz prozor njuši meso. Potpuno poludi i još nekoliko puta glavom udari o staklo. Mjesta koja je dotaknula nosom presvučena su tankim tragovima sluzi.

„Evo, čovječe!” kažem mački, a moj brat pojača VIVU.

Mačka se pojavila prije nekoliko tjedana. Stvarno nije lijepa. Životinja za koju znaš da ne pripada nikome. Krzno je crno-bijelo i čak je i na suncu bez sjaja. Pothranjena je i nema jednu stražnju nogu. Možda joj ju je neki pas odgrizao. Sigurno je došla s jedne od onih farmi koje su ovdje posvuda, a ima ih pogotovo na rubnim dijelovima. No većina seoskih mačaka uopće ne stigne toliko daleko. Ipak je jeftinije staviti nekoliko mačaka u vreću, ne vidiš ni koje su, nego sterilizirati mamu mačku. Tako će ti reći svi seljaci. Kad mačka uginе, baci je se vilama na đubrište.

Okrenem se prema štednjaku i ulijem suncokretovo ulje u lonac. Iako je boca još poprilično puna, zapravo je ne možeš

uzeti u ruke, odmah se pod prstima spljošte tanke plastične stijenke. Dok mi mačka jauče pod nosom, gulim velik luk. Nož je previše tup, ali vidjela sam trik na večernjoj televizijskoj prodaji: uzmem jedan od prljavih tanjura iz perilice i povučem oštricu nekoliko puta preko sivog prstena sa stražnje strane. Nakon toga rezanje ide lakše.

Jednom tjedno u školi imamo kuharstvo. Ondje je nastavnica rekla da trebamo zamotati prste dok režemo da si slučajno ne bismo odsjekli jagodice. To je važno, rekla je, jer ljudima ništa ne raste dvaput, osim jednom zubi. Zbog toga sad zakopavam nokte u luk. Na početku još režem fine komade, ali kad primijetim da mi se plače, samo još nekoliko puta zasjeckam po plastičnoj dasci. Ulje je u međuvremenu zadimilo. Kad ubacim luk, bljuje mi kapljice na nadlanice.

„Au”, uvrijedeno promrmljam.

„Šta?” povikne Michael nadglasavajući buku s televizije.

„Ništ”, kažem i napunim lonac vodom.

Pa odem u dnevnu sobu. Na sofi ispod prozora ne može se sjediti, a brat se raširio na kauču. Guzovima se stopio s udubljenjima koja su se tijekom godina naporno utiskivala u podstavu. Spustim se na naslon pored njega. Na zaslonu trojica tipova sa sunčanim naočalama po svaku cijenu žele znati tko im je, dovraga, pustio pse van. Video završi pa počne pjesma *OutKasta*. Brat i ja odmah počnemo kimati glavom. Čekaš čitav dan da dođe dobra mjuza. Moraš biti spreman. Iz kuhinje cvrči luk, ali ja ne slušam. Cvrči još glasnije.

„Julia!” živčano će brat.

„Da?” odvratim mu živčano i odem u kuhinju.

Luk je sada dolje crn, a gore sirov. Svejedno. Uzmem meso iz plastične posude. Dolje još ima zalijepljen svoj

potpuno krvavi Always Ultra. Skinem ga i bućnem mesni blok na ulje. Ovaj sam put spremna pa zakoraknem unatrag prije nego što me terorističke kapljice stignu dohvatiti. Iz šalice u kojoj stoji pribor za jelo uzmem žlicu za miješanje. Predomislim se prije nego što počnem, pa skinem malo mljevenoga s mesnog bloka. Između dlanova oblikujem ružičastu loptu i odnesem je do kuhinjskog prozora gdje mačka još uvijek divlja. Otvorim ga samo malo i bacim mesnu okruglicu u dvorište. Mačka šepa za njom.

„Na, Quasimodo”, kažem i ponovno okrenem ručku.

Dvadeset minuta poslije Michael i ja sjedimo ispred televizora i jedemo špagete bolonjez. Na stolicu stoji spremna treća porcija.

„Alien Ant Farm – *Smooth Criminal!*” vikne brat. U pravu je. Čekam sljedeću sliku. VIVA jednom u satu na nekoliko sekundi pusti Top-40 hitove ili spotove na određenu temu. Tada se ispod trenutačne pjesme vide maleni isječki sljedećih spotova koji su na čekanju. Michael i ja natječemo se tko će prepoznati više pjesama po malenim pregledima. Danas me vodi već za dvije. „Enya,” uzviknem, „*Only time.*”

Iz kuhinje se začuje lagani *tup*. Smijemo se. Da bismo provjerili je li tjestenina *al dente*, uvijek jednu probnu špagetu bacimo na strop. Ako se zalijepi, možemo jesti. Ondje je današnja upravo pala na pod. No neke ostanu visjeti i tjednima se koprcaju poput osušenih kišnih glista.

6

U školi postoje tri skupine rangirane prema uspjehu. Tijekom izbornih predmeta svi zajedno sjedimo u razredu otpada, ali za glavne predmete moramo lutati. Za one bolje nastava se održava na gornjim katovima. Ondje prostorije gledaju u smjeru juga i sunce ti po čitav dan bliješti u lice. Oni posebno marljivi mogu dobiti predodžbu o tome kako će im izgledati budući život. Kako se uspješnost skupine smanjuje, tako se kat po kat spuštamo sve niže. Andreas i ja nekad se u papučama moramo vući skroz dolje do podrumskih prostorija gdje miriše po vlažnu rublju i gdje kroza zidove dopiru zvukovi iz učeničkih kuhinja.

Ali na satu engleskoga sve je drukčije. Na engleskome sam takoreći mozak. Sada zajedno s Beneom ulazim u učionicu u potkrovlju, u kojoj se održava nastava engleskoga za prvu skupinu. Razred je istovremeno nešto poput ravnateljčine dnevne sobe. Ovdje je iza kutije, u kojoj su zaključani radio i videorekorder, engleska zastava. Na zidu vise oronule slike buketa ruža slikane akvarelom, a pored mjesta na kojem Bene i ja uvijek sjedimo stoji slika crvene mačke koja je obučena kao ratni general i ispod ruke nosi metalnu kacigu s trnom na tjemenu.

Ravnateljica Schanovsky stara je otprilike kao mumija iz rimskih iskopina, nosi kostime u slatkastim bojama i obožavateljica je Kraljice, one u Engleskoj. Kad ravnateljica govori engleski, zvuči kao da je pothlađena, a za Božić nam donosi kekse koji se zovu *Shortbread*.

Kod Schanovskyce nema pisanih ispita. Glavno da se trudimo, uvijek kaže. Ako ćemo biti iskreni, jedino oko čega se trudimo jest pričanje priča na engleskome. Ljudi dolje svaki dan uče vokabular, a nastavnici im svejedno govore da nisu dovoljno dobri za prvu skupinu. A mi u potkrovlju u stvari samo žderemo Schanovskyčine kekse s maslacem. Ali to ostali ne smiju saznati, oko toga se slažemo svi mi ovdje gore.

„God save the Dolina”, kaže Schanovsky dok ulazi.

Ustajemo i pozdravljamo je s „Goodmorning, Ma’am”.

Beneov i moj naslon udare o stražnji zid. Na engleskome uvijek sjedimo u zadnjem redu. To je važno za moj nastup.

Schanovskyca najprije prozove nabijenog lika iz sportskog razreda.

„My friend and I play tennis in Dolina. I am a fan from Anna Kournikova”, kaže on, a ostali se sportaši smijulje.

Pored mene Bene puše zrak kroz nos.

Ravnateljica malo sluša sportaša, zatim ga pošalje na mjesto i pogledom luta po redovima.

„Anybody else?”

Nikad se sama ne javljam. A Schanovskyca uvijek pokuša i drugima dati priliku. Samo što je to što oni pričaju najčešće toliko dosadno ili naporno da Schanovskyca osjeti čežnju za tabletom protiv glavobolje. U takvim trenutcima potraži moj pogled i kaže: „Tell us a story, Julia.”

I tada je na redu moj nastup. Pritom si uvijek uzmem vremena dok ustajem i polako stavljam kapuljaču na glavu. Pa hodam kao na usporenoj snimci, da poraste napetost u publici. Čim stignem naprijed, odmah počnem repati. Repam nešto od M.O.P.-a ili N.W.A.-a, potpuno je svejedno. Jer što god iziđe iz mojih usta ionako je daleko bolje od

svega što dosadna djeca iz Doline mogu ispričati nastavnici Schanovsky.

Nekad, kad si posebno dam oduška ili se uživim u tekst, drugi se smiju. Gledaju me i nešto šapću među sobom. Ali njima Bene onda kroz praznu špicericu zalijepi vlažnu kuglicu papira na obraz. Ili ustane i udari ih u rame. Schanovskyca ne odobrava udaranje u rame, ali svejedno je na mojoj strani. To znam otkad se na mene u trećem razredu okomio jedan štakor s nastave talijanskoga. Gospođo ravnateljice, rekao je, Julia uopće nije sama izmislila te priče, ona samo ponavlja pjesme koje čuje na MTV-u.

Ali štakor nije računao s ravnateljčinom reakcijom. Ako djeca na nastavi njemačkoga dobiju pet za ponavljanje *Vilinskoga kralja*, rekla je Schanovskyca, onda i Hofer Julia može dobiti peticu za ponavljanje pjesme *Murder Was the Case*.

Inače, danas nije jedan od tih dana kad nastupam. Pred razredom se u međuvremenu stvorila velika brđanka.

„... and my favourite Joker at the Milijunaš is the telephone joker”, kaže. „But you must not forget to tell your telephone joker to be at home. Because if they are not, it is very bad.”

Bene zijevne. A kad zazvoni za odmor, Schanovskyca njemu i meni namigne i zaželi nam *dobru zabavu*, što nam je čudno.

Brandstätter nešto smjera. Kad je ušao i za sobom zatvorio vrata, obrazi su mu bili crveni, oči su mu se sumnjivo sjajile. Sad ispod ruke drži svjetlozelenu kutiju za obuću Graceland.

„Razrede”, kaže. „Imam fantastične novosti.”

Stavi kutiju na stol i pljesne rukama. „Sinula mi je baš posebna ideja, za vas, za nas. Revolucionarna ideja za našu zajedničku nastavu. A najbolje od svega: ravnateljica je čitavu stvar već odobrila.”

Sjetim se Schanovskyce koja namiguje u svojoj palači u potkrovlju.

„Šta je kreten sad naumio?” kažem.

„Pssst”, napravi Nadja pored mene i prekriži ruke.

„Ovdje je”, kaže Brandstätter – ispruženim dlanom svečano gladi odobrenu kutiju – „budućnost vaših ocjena, budućnost Europe. Zapravo, čak budućnost čitava svijeta.” Ne može se suzdržati pa opet zaplješće, radost mora izići. Ali razred nije zainteresiran, oni straga šapću.

„Melanie!” vikne Brandstätter i stisne svoju nadlanicu kao da zamišlja da drži Melli za vrat. „Pazi sad.”

Melli makne lakat s Tarekova i Beneova stola u zadnjem redu u sredini, zabaci kosu i okrene se prema naprijed.

„Već sam pazila”, kaže. „U Deichmannu je budućnost Europe.”

Svi se smiju i opet se šapće na sve strane.

„Vrlo duhovito”, kaže Brandstätter. „A sad me slušajte. To vam je, naime, pokus koji smjeram s vama. Eksperiment, takoreći. Još nikad nitko u Dolini nije proveo tako opušten eksperiment. Ma nitko u čitavoj zemlji! A ako budete

pametno surađivali...” Brandstätter se sad ceri od uha od uha, „ako budete pametno surađivali, nikad više nećete morati pisati test iz povijesti. Da, dobro ste čuli: nema testa, nema ispita – i svi ćete dobiti petice.”

Čini mi se da Brandstätter sad malo zvuči kao stara svjedokinja, koja povazdan sa svojim psom ide kroz park i svima priča da će se Jahve pobrinuti za sve i da će stići u raj. Ne vjerujem svjedokinji kad mi priča o raj, a Brandstätteru pogotovo ne. Ipak, sad šutimo i slušamo što vrtni patuljak ima reći.

On skinje poklopac s kutije za cipele, uroni ruku u nju pa ispusti mnoštvo komadića papira da odlepršaju natrag u kutiju.

Nadja pored mene digne jedan prst. Mi se ostali javljamo znakom za mir, a štreberica vjeruje da njoj srednji prst nije potreban: „Je li to tombola, profesore?”

„Zamalo – samo mnogo bolje”, kaže Brandstätter i gleda telećim pogledom.

„Tu unutra, djeco,” kaže i redom nas gleda u lice, „nalaze se imena velikih aktera našeg vremena. Imena najvažnijih aktera u politici i kulturi.”

Posvuda u zrak polete prsti sa znakom za mir.

Lijepa brđanka kaže „Što je akter?”, a ostale se ruke spuste.

„Dobro pitanje, Theresa”, kaže Brandstätter i uz smiješak počne hodati između stolova. „To je važan čovjek. Osoba koja ima nešto poručiti, koja nešto stvara. A svatko od vas sad će izvući jedno takvo ime. I onda ćete se u ostatku školske godine na nastavi povijesti pretvoriti u tog aktera. Poput glumca koji igra ulogu, razumijete?”

Brandstätter gleda u otpad i otpad gleda u Brandstättera. Vani prolazi automobil.

„*Fuck!*” prodere se Zmija, a razred se lečne zajedno s razrednikom. S njezina mobitela začuje se zvuk *Snake*-gubitnika. Andreas, koji sjedi u redu do vrata odmah iza nje, izgleda kao da je želi zatući.

Inače, Zmiju ne zovemo tako jer je loša osoba. Jednostavno je žrtva 3210-ice, čitav svoj život podredila je malenoj zmiji na zelenu zaslonu Nokije. Na hodniku se zabija u ljude jer u hodu bulji u mobitel, a najmanje jednom dnevno nastavnici je opominju jer čak ni na nastavi ne prestaje igrati igricu *Snake*. To što u međuvremenu postoji model 3310, to je Zmiji svejedno. Njezin je životni cilj, izjavila je jednom, *Snake-Perfect-Score* od 2008 bodova. Kada se na zaslonu mobitela ne bude vidjelo ništa više osim same zmije, odnosno, sve bude crno, a ona kao zadnji čin pojede samu sebe, tada je zaista pobijedila u igrici i Zmija je slobodna.

„Moj Bože, što ste nemogući”, uzruja se Brandstätter. Golemim koracima ode do Zmije i oduzme joj mobitel. Ona i dalje gleda u svoj dlan, ondje gdje je trenutak prije još bila Nokia, tromo podigne glavu i kaže: „Hejj...”

„Je l’ možete jednom surađivati? Je l’ tražim previše?” viče naš razrednik. Čak zvuči pomalo očajno. „Sad me svi slušajte. Imamo priliku zajedno pisati povijest, razumijete? Povijest!”

U tišini koja je uslijedila čuje se kako Zmija rukama fokusirano grabi za svojim mobitelom. Brandstätter odmahne glavom i vrati joj ga.

Na trenutak zatvori oči, zatim se nasmije osmijehom lažnim poput prividno domaće rakije koju turistički vodiči uvale turistima nakon planinarskih izleta i raftinga.

Brandstätter odšeta do ploče i okrene se prema razredu.

„Dakle,” kaže i duboko udahne, „pokušajmo još jednom: odsad na početku svakog sata imamo referat nekog aktera. Svi će doći na red jednom u polugodištu.”

Zakorakne prema našem stolu u prvom redu u sredini i rukom pokaže na mene. „Dakle, razrede! Koliko referata mora spremiti, primjerice, Julia?”

„Nadja?” kaže, jer je ona podignula ruku.

„Julia mora pripremiti samo jedan jedini”, kaže ona.

„Super, Nadja”, kaže Brandstätter. „I potom ćemo razgovarati. Ili o tome što smo upravo čuli ili o temi koja je u tom trenutku aktualna u dnevnoj politici. Tu možemo biti fleksibilni, ali”, Brandstätter sad maše kažiprstom, „svatko u svojoj ulozi. Stoga je odsad važno da držite oči otvorenima. Zapamtit ćete kojeg aktera glumite i onda ćete gledati gdje ćete na njega naletjeti. Primjerice, na televiziji ili u novinama. Ili na internetu! Pogledat ćete što vaš akter radi, što kaže. I onda se na satu ponašate kako bi se on ponašao. Zastupate njegovo staja-liš-te.”

Njemica u hlačama na tregeru smijulji se jer je Brandstätter rekao „staja”. On se ponaša kao da nije primijetio i nastavi nešto glasnije.

„To zovemo obrađivanjem gradiva u malim koracima, razumijete li vi to? Zajedno ćemo ući u svijet politike i kulture. Što se tiče učenja, to je promjena paradigme. Kraj frontalne nastave. Jeste li svjesni koliko je to super? Na neki način sami sebi predajete.”

Pogleda nas pun očekivanja: „To je odsad vaš zadatak na nastavi iz povijesti: *input*”, pritom Brandstätter stavi lijevu ruku preko desne šake, „i *output*.” Sad raširi ruke.

„Sve će to, naravno, postati posebno uzbudljivim”, raspoloženo nastavi, „ako ne budete odmah svim postajama razglasili tko ste” – Njemica se opet smije – „jer, ako dobro istražite i vjerodostojno odglumite svoje aktere”, kaže Brandstätter, „na temelju samog disputa moći će se prepoznati tko je tko! Znači: pssst.”

Položi kažiprst na usne, a Nadja pokraj mene napravi isto. Polako odmahnem glavom. Njih dvoje treba premlatiti.

„Ima li među vama netko tko još uvijek nije razumio?” pita nas razrednik.

U razredu je tišina, osim monotona zvuka tipkanja po tipkovnici Nokije 3210 u redu do vrata. Naravno da je tišina. Da nastavnici takva pitanja misle ozbiljno, pitali bi ih obrnuto: je li uopće itko shvatio?

„Super”, odgovori sam sebi.

„Da, Katja?”

Njemica u tregericama u redu do prozora podigla je ruku.

„A tko ste vi? U tom ‘eksperimentu’?”

„Ja sam profesor Brandstätter”, kaže Brandstätter, „i ja ostajem profesor Brandstätter.”

Uzme kutiju za cipele i stavi joj je pod nos. Zatim lagano krene kroz redove i svatko izvuče po jedan papirić. Bene izvuče, pročita, pa se nagne prema Tareku da vidi koga je on dobio.

„Zar to nije divno?” kaže Brandstätter i zadnjoj mi pruži kutiju.

„Nije”, kažem i uzmem papirić.

Brandstätter prevrne očima. Zatim zadovoljno protrese kutiju, da se čuje kako preostali papirići lete uokolo.

„Tako”, kaže. „Kao što sam rekao: ako budete fino surađivali, to će biti zamjena za sve testove. Potrudite se.

I nemojte zaboraviti”, Brandstätter završi rečenicu tako što napući usne i ponovno položi kažiprst na njih.

„Da, Julia?” kaže potom i kimne u mom smjeru jer sam pokazala znak mira.

„Šta je”, kažem i zgužvam svoj papirić u šaci, „neki UN?”

8

Vikend je i idemo u šoping. Patroliram s cigaretom dok Melli iza mene krade novine iz prozirne plastične torbe pričvršćene na uličnu svjetiljku.

Gledam na drugu stranu ulice, gledam u natpis *Smoke weat everyday* na pločniku ispred kuće obitelji Lackner koji smo ondje ostavili prošle godine. To je jedini tag koji smo ikada požalili. Bene nas je ismijao zbog toga, nije bio s nama tijekom akcije.

Weed, idioti, rekao je, *weed s d*, a ne *t*.

Razmišljali smo da ga popravimo, ali to se ne može. Ne možeš tek tako uzeti sprej pa se vratiti do staroga taga i ispraviti pravopis. To bi bila sramota.

Sirota Lacknerica, govorili su ljudi na ulici, zbog natpisa koji ima pred kućom. Ali ljudi ne poznaju Lacknericu.

Na početku smo joj još normalno govorili Dobar dan. Prošli bismo i vidjeli Lackneričinu glavu s ljubičastom kosom od šećerne vate kako u vrtu lebdi iznad povrtnjaka. Dobar dan, rekli bismo, a Lacknerica nikada ne bi odvratila. Ali gledala nas je. Stara bi se uspravila, podbočila rukom

u kojoj je držala blatnjave grablje i gledala. To je, eto, bio početak. Sve se urušilo prošle jeseni.

Bila je to jedna od onih antipatičnih jeseni, lišće se pretvaralo u mulj prije nego što bi uopće stiglo poprimiti narančastu boju, a oblaci magle odozgo su zatvarali Dolinu poput poklopca posude Tupperware. Pa iako nas je vrijeme zajebavalo, bili su to dobri dani jer je bio tjedan Dolinskog sajma. A Dolinski je sajam super stvar, tu se stvarno svašta događa. Čak i kad nemaš para da se voziš autodromom. Čak i ako si ne možeš priuštiti šećernu vatu ni turski med. Posvuda su golemi šatori i kućice sa šarenim lampicama koje kradu dane bogu. I malo pomalo Dolina se puni posebnim mirisima kao što su pečeni kukuruz, drvo iverice sa staza na kojima djeca jašu ponije i povraćeni ostatci jabuka u karameli.

Tarek ima talent da se zna ponašati baš kako treba. Od toga čitava ekipa ima koristi. U školi radi što mu nastavnici kažu. A kad rodbina dođe k njemu kući, pokloni se i poljubi im ruku. Zatim stavi njihove ruke na čelo i rodbina ga blagoslovi. Zbog toga često dobije novac na dar.

U stvarnom životu, ali to ne govorimo njegovim roditeljima, Tarek je prava svinja. Ne postoji nitko drugi, i likovi to točno znaju, likovi broje skupa s njim, tko je bio s više butri iz okolice od Tareka. Prošlog je mjeseca, naprimjer, na streličarskoj fešti čak prstenjačio studenticu iz susjednog mjesta, koja je odavno prešla dvadesetu.

U svakom slučaju, s obzirom na to da Tarek u pravom trenutku zna držati jezik za zubima, bogat je i glavni sponzor naše ekipe. Najviše sponzorira mojega brata i mene, a po novome sve češće i Hannesa i Andreasa. Zahvalni smo Tareku, zbog njega se ipak tu i tamo možemo voziti autodromom ili